

Examinationsportfölj för kursen ”Högskolepedagogik - Didaktiska perspektiv på undervisning och lärande i högre utbildning, 9 hp”.

1. Reflektionsdokument

Du skall skriva en form av dagbok där du reflekterar kring de pedagogiska tankar du har dels i vardagen och dels de som uppkommer i och med kursen. Du skall inte skriva varje dag. Lämpligen skriver du efter varje kurstillfälle, t.ex. om vad du fått ut av det och de reflektioner du gör, och kanske en gång varje vecka eller varannan vecka.

2. Ämnesdidaktisk litteratur

Sökning i svenska och internationella databaser efter ämnesdidaktisk litteratur/forskning inom det egna kunskapsområdet. Sammanställning av referenslista samt en inledande värdering av funna resultat, t.ex. hur väsentlig den är för lärare inom ditt kunskapsområde. Den sökta litteraturen utgör utgångspunkt för din läsning av valfri ämnesdidaktisk litteratur (Se kursplan) och kan med fördel användas i texter kring examinationsuppgifterna 5 och 6 nedan. Uppgiften kan göras tillsammans med kollegor.

3. Undervisningsplanering

Fundera över din egen undervisningsplanering. Inför ett särskilt undervisningstillfälle försöker du skriftligen planera och motivera dina val - och efter genomförd undervisning utvärdera utfallet. Du kan lämpligen använda dig av två kolumner på ett papper där du i ena kolumnen beskriver vad du avser att göra (från början till slut) och i den andra kolumnen motiverar varför du gör på det viset, samt reflekterar över vilka eventuella dilemman/problem som kan dyka upp. Efter genomförd undervisning utvärderar du utfallet och kommenterar detta, t.ex. hur du tror att dina kunskaper om lärande och just de aktuella erfarenheterna kommer att påverka fortsatt planering och undervisningen. Om Du inte tycker att det specifika tillfälle du valde bidrog med något kunskapsstillskott, bör du reflektera över detta. Vad kunde ha gjorts istället?

Uppgiften kan med fördel kombineras med att en kollega genomför examinationsuppgift 4, dvs. någon av kurskamraterna auskulterar på din planerade lektion och gemensamt efteråt samtalar och analyserar ni undervisningspasset.

4. Auskultationsrapport

Uppgiften är att auskultera när någon/några kollegor har undervisning, t.ex. föreläser eller har seminarier, samt att efteråt samtala om det ni varit med om. Frågor du exempelvis kan reflektera över är: Vad har skett? Varför skedde just det? Vilka intentioner tror du kollegan hade? Vilka intentioner säger sig kollegan ha haft? Hur upplevde studenterna det? Vad upplever du, ur ett studentperspektiv, skulle kunna vara det svåraste att förstå/lära sig? Studentaktivitet? Vad var den viktigaste lärdomen du gjorde? Vad särskilt tar du med dig som lärare? annat? Koppla om möjligt gärna till litteratur.

Uppgiften kan med fördel kombineras med att en kollega genomför examinationsuppgift 3, dvs. du auskulterar på någon av kurskamraternas planerade lektion och gemensamt efteråt samtalar och analyserar ni undervisningspasset.

5. Kritiska punkter i det egna ämnet

Identifiera och beskriv kritiska punkter i det egna ämnet (eller i den egna undervisningen) för studenternas lärande? Med kritisk punkt avses något fenomen, begrepp eller sammanhang som är särskilt svårt att förstå/lära eller beskriva på sådant sätt att ”korrekt” förståelse (relativt) enkelt och oproblematiskt uppnås.

Vad är svårt/problematiskt? Varför? Analysera dilemmat samt lämna förslag på hur man kan komma runt/ur dilemmat. Hur kan lärandemål formuleras så att dessa kritiska punkter belyses? Vilka examinationsformer kan du tänka dig för att försöka komma åt förståelse/lärande/färdigheter gällande dessa kritiska punkter? Koppling till kurslitteratur och egen vald ämnesdidaktisk litteratur. Skriven text om 4-5 A4 sidor. (Kan med fördel utgöra utgångspunkten för en eventuell högskolepedagogisk ämnesdidaktiskt inriktad artikel)

Detta arbete skall även redovisas muntligt och vara utgångspunkten för ämnesdidaktiskt kunskapsutbyte.

Denna uppgift har resulterat i texter som publicerats i boken:

Fransson, Göran & Hammarström, Helena (Red.) (2012). *I mötet mellan vetenskap och lärande – 13 högskolepedagogiska utmaningar*. Lärarutbildningens skriftserie. Nr. 6. Gävle: Gävle University Press.

6. Pedagogisk grundsyn

Som lärare är det bra att försöka att synliggöra sin pedagogiska grundsyn. Med pedagogisk grundsyn kan man säga, starkt förenklat, att det är ett antal ställningstaganden och teoretiska överväganden man arbetar utifrån. Ställningstagandena kan vara såväl medvetna som omedvetna. Det senare är oftast vanligast. Grundläggande ställningstaganden som påverkar lärares handlande och förståelse i undervisningen kan vara synen på människor (människosyn), synen på samhället (samhällssyn), synen på kunskap (kunskapssyn) och synen på lärande (lärandesyn). Sammantaget utgör detta en teoretisk grund för vad som kommer till uttryck i undervisning eller i den egna förståelsen. Uppgiften är att försöka få syn på dina egna ställningstaganden (pedagogiska grundsyn) och försöka formulera dessa.

(Vilken människosyn har jag? Vilken samhällssyn har jag? Vilken kunskapssyn och vilken syn på lärande har jag? etc.). Skriven text om 2-4 A4 sidor. Om Du avser att göra en pedagogisk meritportfölj och t.ex. söka befordran på pedagogiska meriter efterfrågas ofta denna form av reflektioner (se t.ex. *Att skriva en pedagogisk meritportfölj* vid HiG, eller del III i boken *Att arbeta i högskolan – utmaningar och möjligheter*)

* * * * *

Nedan mer om ”kritiska punkter” s. 88 - 89 saxat ur:

Fransson, Göran (2004): *Reflektion, lärande och kompetensförståelse. Aspekter av högskolelärares professionalism*. I: S. Dahlström & G. Fransson (red.) (2004): *Kunskap & Lärande i den högre utbildningen – lärarreflexioner från praktiken*. Gävle University Press. Gävle 2004. s. 80-98.

Kritiska punkter i lärandet

Vid studier eller reflektioner kring det egna ämnet så kan t.ex. *kritiska punkter* för förståelse och lärande uppmärksammas. Med kritisk punkt menar jag något fenomen som är särskilt svårt att förstå eller beskriva på sådant sätt att ”korrekt” förståelse (relativt) enkelt och oproblemiskt uppnås. Vi är då raskt inne på andra, som jag anser, viktiga kunskaper och förmågor hos lärare; nämligen att ha insikt i vad *lärande* kan innebära. Men först frågan om kritiska punkter.

Roy Nilsson beskriver i antologin *Lärarytbildningens ämnesdidaktik* en kritisk punkt i ämnet fysik (Schüllerqvist & Nilsson, 2001, s. 148-182). Ett av de problem Nilsson tar upp handlar om kraft och rörelse. Närmare bestämt föreställningen om att ett föremål som är i rörelse *måste* påverkas av någon *framdrivande kraft* för att röra sig. Ett föremål i rörelse med konstant hastighet behöver dock inte alls påverkas av någon kraft *för att röra sig*. Rörelse är ett tillstånd som är konstant, såtillvida inte någon form av kraft påverkar föremålet. Exempel på dylika krafter är friktion t.ex. mot golvet som saktar ner en rullande boll, eller den ökande fart en rullande boll som sparkas iväg får. Varför ett föremål rör sig beror sålunda inte på en alltid närvarande *framåt drivande* kraft, utan på att föremålet vid något tillfälle påverkats av en kraft¹. Föreställningen om en framåt drivande kraft är dock djupt rotad, och Nilsson går så långt så han menar att det kanske är fysikens mest ”svårutrotade” föreställningen bland ungdomar.

Oavsett vilken åldersgrupp man undervisar, så har lärare nytta av att ha insikt i sk. kritiska punkter. Detta oberoende av om man arbetar som lärare och forskare vid ett universitet, som lärare i grundskolan eller som förskollärare vid en förskola. Värdet i insikten gör att man som lärare kan ha bättre förståelse för de barn, ungdomar eller vuxna som försöker lära sig. Därmed kan man även vara bättre förberedd i den egna lärargärningen. Genom att ha kunskaper om hur någonting kan uppfattas och förstås, och att det ofta kan förstås på flertalet olika mer eller mindre ”korrekta” sätt, kan man utveckla olika angreppssätt för att hjälpa dem som skall lära sig.

Exemplet ovan är *en* kritisk punkt (eller föreställning) inom fysikämnet, och rimligen finns det fler. Inom alla ämnen eller kunskapsområden finns det kritiska punkter, även inom pedagogikämnet och i fråga om undervisning och lärande. Ett exempel på en sådan är föreställningen om att *man kan lära någon någonting*, när det egentligen handlar om att man kan vara med och hjälpa, stödja, berätta, föreslå eller visa – och att det är individen själv som står för lärandet i den mening att denne skapar mening, förståelse och handlingsmönster. Den föreställning jag här vänder mig emot är den vanligt förekommande ”vardagsföreställningen” om att lärandet bygger på ett ”utifrån-och-in-tänkande”, där det handlar om att ”kunskaper kommer utifrån och dessa skall individen lära in.” Metaforer² som *inläring* och kunskaps*inhämtning* manifesterar detta synsätt, och en kritisk punkt inom pedagogiken (Säljö, 2000, s. 23 ff). (Fransson, 2004, s. 88-89)

---

¹ Även detta är förenklade resonemang då det även är en fråga om från vilken position rörelsen betraktas. Är det perrongen eller tåget som rör sig? Se även Einsteins relativitetsteori.

² För en diskussion om användandet av metaforer för att beskriva lärande hänvisas till Dahlin, 1995. Han menar bl.a. att metaforer, som t.ex. *inläring*, bidrar till att forma undervisningspraxis, dvs. språkbruket är med och skapar synen på lärande och de aktiviteter som förväntas leda till lärande. Om jag hårdtrar det hela – som man pratar tänker och agerar man.